

Bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen

Rapport

Rapport over een klacht over het regionale politiekorps Gelderland-Midden te Arnhem en signalen over het regionale politiekorps Utrecht te Utrecht.

Datum: 13 februari 2012

Rapportnummer Nationale ombudsman:2012/017

Rapportnummer Kinderombudsman: KOM001/2012

Bezoek achter glas in het arrestantencomplex politie Utrecht

Aanleiding voor het onderzoek

Vanwege de verdenking van een ernstig strafbaar feit werd Robert, de zoon van de heer en mevrouw Van Herp¹, drie dagen in verzekering gesteld op het politiebureau in Ede. Robert was op dat moment 15 jaar oud. Op de vierde dag werd Robert voorgeleid aan de rechter-commissaris en daarop in vrijheid gesteld. De heer en mevrouw Van Herp (hierna verzoekers) hebben op 28 mei 2010 bij de beheerder van het regionale politiekorps Gelderland-Midden een klacht ingediend over de omstandigheden waaronder hun zoon op het bureau werd vastgehouden. Verzoekers en hun zoon hadden er met name grote moeite mee dat het bezoek op het politiebureau telkens slechts kon plaatsvinden in een ruimte waarin zij van elkaar waren gescheiden door middel van een glazen wand.

De klacht van verzoekers werd op 15 december 2010 door de korpsbeheerder ongegrond verklaard. De korpsbeheerder was van oordeel dat Robert niet buitenproportioneel in de rechten die hij als ingeslotene heeft, was beknot. Met de klachtenadviescommissie was de korpsbeheerder wel van mening dat er op het punt van de communicatie aan de zijde van de politie iets meer inlevingsvermogen verwacht had mogen worden.

Verzoekers konden zich niet vinden in het oordeel van de korpsbeheerder. Zij vroegen de Nationale ombudsman een onderzoek in te stellen. In een gesprek op het bureau van de Nationale ombudsman hebben zij hun verzoek toegelicht. Zij gaven aan in het bijzonder duidelijkheid te willen over of het toepassen van een glazen wand bij bezoek van ouders aan minderjarige kinderen in politiecellen in overeenstemming is met Kinder- en Mensenrechten.

Naast de klacht van verzoekers, ontvingen zowel de Nationale ombudsman als de Kinderombudsman signalen van een advocaat uit Zeist dat bezoek van ouders aan minderjarige kinderen in het Arrestantencomplex Politie Utrecht (APU) te Houten eveneens plaatsvindt in een ruimte waarin ouder en kind van elkaar zijn gescheiden door middel van een glazen wand.

Op 18 augustus 2011 zijn de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman een onderzoek gestart naar het bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen. De beheerders van de politiekorpsen Gelderland-Midden en Utrecht zijn om een reactie gevraagd. Bij het onderzoek is uitgegaan van de volgende klachtformulering:

Verzoekers hebben een klacht ingediend over de verblijfsomstandigheden van hun minderjarige zoon op het politiebureau in Ede. Daarnaast zijn er vergelijkbare signalen binnengekomen van een advocaat uit Zeist over het Arrestantencomplex Politie Utrecht te Houten. In beide gevallen gaat het om de situatie dat ouders hun minderjarig ingesloten kind slechts kunnen bezoeken in een ruimte waarin zij door een glaswand (grotendeels) van hun kind zijn gescheiden. Daardoor is fysiek contact met hun kind zeer beperkt dan wel in het geheel niet mogelijk.

¹ De namen zijn fictief.

Bevindingen naar aanleiding van de klacht over de politie Gelderland-Midden

Standpunt verzoekers

Klacht over bezoeksomstandigheden

Verzoekers en hun zoon hadden diverse klachten over de verblijfsomstandigheden van Robert op het politiebureau. Maar het feit dat verzoekers hun zoon slechts konden bezoeken achter glas, en dat zij niet eens een arm om zijn schouder heen konden slaan om hem te steunen, heeft op hen (en hun zoon) bijzonder diepe indruk gemaakt. Op de eerste bezoektijd werd er geen mogelijkheid geboden voor rechtstreeks fysiek contact, terwijl zij daarop hadden aangedrongen. Ondanks de tussenkomst van de advocaat van verzoekers, vond ook op de tweede dag het bezoek plaats achter glas. Voor de derde avond is tussen de advocaat van verzoekers en de arrestantenbewaring de afspraak gemaakt dat verzoekers hun zoon in de advocatenkamer konden ontmoeten. In die ruimte kan bezoek plaatsvinden zonder fysieke beperkingen. Net voor het bezoek bleek dit toch niet mogelijk en vond het bezoek opnieuw achter glas plaats. Verzoekers konden de chef arrestantenzorg bellen om een en ander te regelen, maar zij hebben hiervan afgezien, omdat de bezoektijden al beperkt waren en daardoor wellicht nog korter zouden worden. Ze wilden hun zoon zien. Verzoekers vinden de manier waarop bezoek geregeld is niet in overeenstemming met internationale verdragen. Er waren geen contra-indicaties die aanleiding waren om het bezoek niet in een ruimte zonder beperkingen te laten plaatsvinden. Van de politie had meer inlevingsvermogen verwacht mogen worden.

Hogere dan standaard schadevergoeding voor in verzekeringstelling

Robert is op 29 november 2010 door de Kinderrechter vrijgesproken van hetgeen waarvan hij werd verdacht. Voor de dagen die hij onterecht in verzekering heeft doorgebracht, heeft Robert op grond van artikel 89 Wetboek van Strafvordering een vergoeding gevraagd. Op 22 september 2011 kende het gerechtshof Arnhem Robert uiteindelijk een dubbel zo hoge vergoeding toe, als de standaardvergoeding die de rechtbank Arnhem hem eerder had toegekend (zie Achtergrond, onder I.). Voor de beslissing om een hogere vergoeding toe te kennen, overwoog het hof dat de vrijheidsbeneming van Robert naar verhouding zwaarder dan noodzakelijk en voor een minderjarige wenselijk is geweest. Het Hof nam daarbij in het bijzonder in aanmerking dat Robert, toentertijd 15 jaar, alleen door middel van een glazen wand contact met zijn ouders mocht hebben. Verzoekers voelen zich in hun standpunt gesterkt door de uitspraak van het gerechtshof Arnhem.

Standpunt korpsbeheerder politie Gelderland-Midden

In reactie op het onderzoek van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman liet de korpsbeheerder van de politie Gelderland-Midden bij brief van 22 november 2011 weten dat de praktijk van het bezoek van ouders aan ingesloten minderjarigen gebaseerd is op artikel 490 en 50 van het Wetboek van Strafvordering, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Kinderrechtenverdrag (in het bijzonder de artikelen 37 onder c en 40 lid 4), de Regeling politiecellencomplexen en het huisreglement van de politie Gelderland-Midden. In genoemde regelgeving is niet vermeld op welke wijze het recht op bezoek van minderjarigen moet worden vormgegeven. Evenmin is bepaald dat

bezoek achter glas een vorm van onmenselijke behandeling is of een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer. Ook de Regeling politiecellen stelt geen eisen aan de inrichting van een bezoekersruimte. Dit wordt overgelaten aan de regionale korpsbeheerder.

De korpsbeheerder liet verder weten dat er op het politiebureau in Ede twaalf cellen zijn en drie ophoudruimtes. Een van de cellen is een speciale cel voor kinderen. Deze wordt ook uitsluitend gebruikt voor de insluiting van minderjarigen. In het cellencomplex zijn voortdurend twee medewerkers aanwezig, belast met de zorg voor arrestanten. In het complex is één bezoekersruimte. Tijdens de zitting van de klachtenadviescommissie heeft de politie verklaard dat bij bezoek stelselmatig gebruik wordt gemaakt van deze ruimte, ook bij minderjarigen. Deze bezoekersruimte wordt gescheiden door een glaswand. Fysiek contact tussen bezoeker en ingeslotenen is niet mogelijk. Hiervoor is uit veiligheidsoverwegingen gekozen, omdat in het verleden (ook bij minderjarigen) ongecontroleerd goederen, zoals rookwaren en aanstekers, werden overgedragen. De bezoekersruimte bevindt zich in het beveiligde deel van het complex. Bezoek wordt vooraf gefouilleerd. De ingeslotene heeft geen fysiek contact met het bezoek, dus hoeft niet te worden gefouilleerd.

In afwijking van de regel dat bezoek in de bezoekersruimte plaatsvindt, kan dit ook in de advocatenkamer. Daar is vrij contact wel mogelijk. Bezoek wordt voor- en achteraf gefouilleerd en ingeslotenen achteraf. De korpsbeheerder liet weten dat bezoek in de advocatenkamer kan leiden tot heftige emoties, waarbij ingrijpen van de arrestantenverzorgers noodzakelijk is. Met een bezetting van twee medewerkers kan niet of onvoldoende uitvoering worden gegeven aan deze extra werkzaamheden. Humaniteit is naast veiligheid een belangrijk aspect bij de verzorging van ingeslotenen, aldus de korpsbeheerder. Zeker als het gaat om minderjarigen, zijn verzorgers zich extra bewust van de impact. Specifieke wensen worden in alle redelijkheid beoordeeld en indien mogelijk gehonoreerd. Zo ook in het geval van verzoekers. Zij hebben echter zelf geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om bij een volgend bezoek de dienstdoende leidinggevende van de arrestantenverzorgers op zijn mobiel te bellen, om ervoor te zorgen dat bezoek in de advocatenkamer kon plaatsvinden. Alles overziend was de korpsbeheerder van mening dat volledig is gehandeld overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving. De korpsbeheerder zag dan ook geen aanleiding extra maatregelen te nemen.

Bevindingen naar aanleiding van signalen over de politie Utrecht

Standpunt korpsbeheerder politie Utrecht

In reactie op het onderzoek van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman liet de korpsbeheerder van de politie Utrecht weten dat ouders hun minderjarige kind mogen bezoeken op grond van artikel 490 en 50 Wetboek van Strafvordering. In het APU in Houten vindt het bezoek tussen ouder(s) en het minderjarige kind plaats in één van de zogenaamde familiebezoekkamers. In deze ruimte zijn ouder en kind volledig van elkaar gescheiden door een glazen wand. Ouder(s) en kind worden vooraf of achteraf niet gefouilleerd, omdat er geen voorwerpen kunnen worden uitgewisseld. Ouders (en het minderjarige kind) kunnen ook de voorkeur geven aan bezoek in één van de

advocatenkamers. Dit is de ruimte waar ook het bezoek van een advocaat aan een minderjarige plaatsvindt. In deze ruimte is eveneens een glaswand, maar dan met een kleine uitsparing, bedoeld om een hand te kunnen geven of poststukken te overhandigen. Als het bezoek in deze ruimte plaatsvindt, worden ouders voorafgaand aan het bezoek en de arrestant achteraf gefouilleerd.

De korpsbeheerder liet verder weten dat er reeds plannen lagen voor bouwkundige aanpassingen, om een ruimte te creëren die meer geschikt is voor bezoek van ouders aan minderjarige ingesloten kinderen. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan wat er in artikel 37 onder c van het Kinderrechtenverdrag staat beschreven. In overleg met de korpsleiding en het Openbaar Ministerie (OM) is geconstateerd dat er tot op heden onvoldoende inspanningen zijn verricht om deze verbouwing te realiseren. De aanpassingen zullen op zo kort mogelijke termijn alsnog gerealiseerd worden. Tot het moment dat er een structurele oplossing is, zal er een noodruimte worden gecreëerd, waarin ouder(s) en het minderjarige kind elkaar zonder fysieke afscheiding kunnen ontmoeten. De korpsleiding en het OM zullen dit proces nauwlettend volgen.

De korpsbeheerder was voor het overige van mening dat er gehandeld wordt overeenkomstig geldende wet- en regelgeving. Zeker voor wat betreft de duur en de frequentie van de bezoeken worden ouders ruimschoots in de gelegenheid gesteld hun minderjarige kind te bezoeken.

Bezoek aan het APU in Houten en het politiebureau in Ede

Na de opening van het onderzoek hebben onderzoekers van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman een bezoek gebracht aan het politiebureau in Ede en het APU in Houten. De omstandigheden waaronder ouders hun ingesloten kind kunnen bezoeken zijn daar bekeken en besproken met de verantwoordelijken van de politie. In het arrestantencomplex APU te Houten en op het politiebureau in Ede werden twee uiteenlopende situaties aangetroffen, zoals ook blijkt uit de hierboven weergegeven standpunten van beide korpsen. In aanvulling op de reactie van korpsbeheerder van de politie Utrecht hebben onderzoekers van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman tijdens het bezoek aldaar begrepen dat een minderjarige na bezoek in de advocatenkamer ook kan worden gescand met een handscanner naast de standaardfouillering.

Uitkomsten enquête onder negen andere politiekorpsen

Om een juist en volledig beeld te krijgen van de wijze waarop ouders hun minderjarige ingesloten kinderen in politiecellen kunnen bezoeken, is ook andere politiekorpsen (dan Gelderland-Midden en Utrecht) gevraagd medewerking te verlenen aan het onderzoek. Onder deze korpsen is een enquête uitgezet, met vragen over bezoekmogelijkheden van ouders aan hun ingesloten kinderen. Er werden in totaal negen enquêtes uitgezonden,

naar vier arrestantencomplexen en vijf politiebureaus, verspreid over het hele land. Alle aangeschreven politiekorpsen werkten mee en stuurden een ingevulde enquête terug.

Uit de enquêtes komt het volgende beeld naar voren:

Op alle locaties worden minderjarigen vastgehouden. De aantallen verschillen echter enorm: op sommige locaties (een politiebureau) gaat het om enkelen per maand, op andere locaties (de arrestantencomplexen) om soms wel honderd per maand.

Het bezoek aan minderjarigen vindt doorgaans plaats in een ruimte waarbij fysiek contact onbeperkt mogelijk is. In drie gevallen was dat niet zo. Eén van deze drie respondenten gaf aan dat er iedere keer maatwerk wordt geleverd waarbij wordt afgewogen of het bezoek al dan niet achter glas zal plaatsvinden. Daarbij wordt gekeken naar de minderjarige zelf, maar ook naar beschikbaar personeel en bezoekersruimtes:

"Je moet het doen met de mensen en ruimtes die je hebt."

Vergelijkbaar is de situatie van de twee andere respondenten waarbij fysiek contact niet onbeperkt mogelijk is. Deze respondenten gaven aan dat bezoek zonder beperkingen wel de regel is, maar dat daarvan kan worden afgeweken in verband met personele onderbezetting of het niet beschikbaar hebben van een geschikte ruimte. Een andere reden om af te wijken van het bezoek zonder fysieke beperking zijn contra-indicaties. Hierbij kan gedacht worden aan de veiligheid van de arrestant:

"Soms willen ouders nog wel eens het recht in eigen hand nemen en fysiek geweld toepassen".

Ook is een zorgpunt dat ouders goederen, voedsel of telefoons meesmokkelen. Daarnaast werd opgemerkt dat het bij bezoek met fysiek contact vaak moeilijker is voor betrokkenen om afscheid te nemen. Voor alle drie de locaties werd aangegeven dat de betrokkenen geen invloed hadden op de beslissing hoe het bezoek zou plaatsvinden.

De respondenten gaan verschillend om met toezicht bij bezoek zonder glazen wand. In sommige gevallen is een arrestantenbewaker bij het bezoek aanwezig, in sommige gevallen is er camerabewaking en in weer andere gevallen ontmoeten de minderjarige en zijn of haar ouders elkaar zonder enige vorm van toezicht. Ook de voorzorgsmaatregelen verschillen: in drie gevallen gaan de ouders voorafgaand en het kind na het bezoek door een detectiepoortje. In twee gevallen gaan de ouders door een detectiepoortje en het kind niet. In drie gevallen gaat juist het kind door een detectiepoortje en de ouders weer niet. In één geval werden ouders noch kind gefouilleerd, tenzij er ernstige twijfel was. In bijna alle gevallen wordt de minderjarige arrestant geïnformeerd over zijn recht op bezoek. De wijze van informeren verschilt: het kan mondeling of schriftelijk, via het reglement of via een beeldscherm in de cel. Eén respondent gaf aan dat de minderjarige niet geïnformeerd wordt over de bezoekmogelijkheden.

Tot slot is voor de vergelijking nog gevraagd naar de bezoekersmogelijkheden van advocaten. Deze ontmoeten in acht van de negen gevallen hun cliënt ook zonder glazen wand er tussen. Slechts in één geval vindt het bezoek plaats met een glazen wand met uitsparing ertussen. Bij die respondent vond het bezoek van de ouders aan de

minderjarige in principe plaats zonder glazen wand: de ouders hadden in dat geval dus een betere positie dan de advocaat.

In de Bijlage is een overzicht opgenomen van de uitkomsten van de enquête.

Rapport Defence for Children over minderjarigen in voorarrest

Defence for Children (DCI) heeft onderzoek gedaan naar voorarrest van minderjarigen in politiecellen in Nederland en bracht hierover in 2011 een rapport uit (zie Achtergrond, onder II.). Uit het rapport blijkt dat er in 2009 8.142 minderjarige verdachten in verzekering zijn gesteld en in 2010 9.136. In het rapport worden zorgen geuit over het verblijf van minderjarigen in politiecellen. Het rapport gaat niet in op de manier waarop bezoek van de ouders aan een ingesloten minderjarig kind zou moeten plaatsvinden, maar DCI concludeert wel dat er geen specifieke eisen, protocollen of regelingen bestaan die garanderen dat de omgeving waarin een minderjarige op het politiebureau verblijft en de behandeling en bejegening van minderjarigen zijn afgestemd op zijn of haar behoeften. Ook schieten de voorzieningen op politiebureaus en cellencomplexen voor arrestanten tekort; er wordt nauwelijks rekening gehouden met de leeftijd en behoeften van minderjarigen. Bezoekregelingen voldoen aan de wet, maar in de praktijk doen zich logistieke problemen voor en kan het recht op bezoek beperkt worden. Veel is afhankelijk van de informatie die de jongere krijgt en de persoonlijke inzet van de arrestantenverzorger.

Beoordeling

Behoorlijkheidsnorm Nationale ombudsman

Eén van de kernwaarden van behoorlijk overheidsoptreden is dat de overheid respectvol met zijn burgers omgaat. Dit betekent dat de overheid de grondrechten van haar burgers respecteert. In artikel 15 lid 4 van de Grondwet is geregeld dat een persoon van wie zijn vrijheid rechtmatig is ontnomen, in de uitoefening van zijn grondrechten kan worden beperkt, voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt. In artikel 8 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM) is opgenomen het recht van familie- en gezinsleven. Inmenging van de staat in de uitoefening van dit recht is slechts toegestaan, als dat in de wet is voorzien en noodzakelijk is in een democratische samenleving. Dat de overheid de grondrechten van haar burgers respecteert, brengt in het onderhavige geval met zich mee dat bezoek van ouders aan minderjarigen in politiecellen slechts onder de in de wet en in het EVRM genoemde gevallen kan worden beperkt.

In het Wetboek van Strafvordering zijn regels opgenomen over het contact tussen ouders en hun ingesloten kind. Artikel 490 spreekt van 'vrij verkeer' tussen ouders en een minderjarig ingesloten kind (voor zover deze niet is geplaatst in een justitiële jeugdinrichting, in die context kunnen ouders *zich vrijelijk onderhouden* met jeugdigen). Onder verwijzing naar artikel 50 wordt de toegang van ouders tot een ingesloten kind gelijk gesteld aan de vrije toegang van een advocaat tot een minderjarige verdachte.

Aan ouders wordt dus een bijzondere positie toegekend. De toegang is echter niet onbeperkt. Het vindt plaats onder het vereiste toezicht (om ontvluchting en misbruik van het schriftelijk verkeer te voorkomen en voor de veiligheid van de bezoeker), met inachtneming van de huishoudelijke reglementen (waarin de openstelling, bezoektijden en het toezicht is geregeld) en zonder het (strafrechtelijke) onderzoek te belemmeren.

Het uitgangspunt is dus vrij verkeer, behoudens uitzonderingen. Vluchtgevaar kan volgens de Hoge Raad een reden zijn om het bezoek van een advocaat aan zijn cliënt te beperken, door dit *achter glas* te doen plaatsvinden. Dergelijke beperkingen voor bezoek van een advocaat, zouden volgens de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman onder omstandigheden ook voor bezoek van ouders aan minderjarigen kunnen gelden. Het recht op familie- en gezinsleven geldt niet onverkort.

Voor de juridische grondslag van de behoorlijkheidsnorm wordt verder verwezen naar de Achtergrond, onder III.

Kinderrechtennorm Kinderombudsman

Kinderen horen niet achter slot en grendel. Dit mag slechts als een uiterste maatregel gelden, zo volgt uit artikel 37 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (VRK) en aanverwante internationale regels en richtlijnen. Als minderjarigen toch van hun vrijheid worden beroofd, dan moet hun welzijn zoveel mogelijk in ogenschouw gehouden worden en moet er aandacht zijn voor hun kwetsbaarheid en speciale behoeften.

Voorts dient op grond van artikel 3 lid 1 van het VRK het belang van het kind de eerste overweging te zijn bij iedere maatregel of beslissing. Ook dient bij iedere beslissing of actie systematisch afgewogen te worden wat de gevolgen daarvan zijn voor de rechten en belangen van het kind. Dit geldt ook voor kinderen binnen het strafrecht. Aangezien kinderen verschillen van volwassenen in fysieke en psychologische ontwikkeling en andere behoeften hebben, kan een afweging onder dezelfde omstandigheden tot een andere uitkomst leiden dan bij volwassenen wat betreft beslissingen of handelingen, en ook voor wat betreft bijvoorbeeld behoorlijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit.

Daarnaast verlangt artikel 3 lid 3 van het VRK dat instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of bescherming van kinderen daarvoor geschikt moeten zijn. Van professionals die met kinderen en jongeren te maken krijgen, mogen verder ook bijzondere vaardigheden en zorgvuldigheid worden verwacht. Gelet hierop mag van de politie verwacht worden dat zij kinderen en jongeren op een volwaardige manier benadert en tegelijk haar beslissingen en handelingen afstemt op het feit dat zij met minderjarigen te maken heeft.

Tot slot geldt dat het jeugdstrafrecht een pedagogisch karakter heeft. Dit is ook bevestigd in de brief van de minister van Veiligheid en Justitie van 28 oktober 2011 in reactie op het voornoemde rapport van DCI. Binnen het jeugdstrafrecht dient dan ook vanzelfsprekend een grote rol te zijn voor de ouders. Ouders hebben bovendien de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen. Het pedagogische belang van toegang tot en contact met de jeugdige op het politiebureau wordt ook benadrukt door de Raad voor Sanctietoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). Vanwege dit pedagogische

belang, beveelt de RSJ in een adviesrapport aan om ruimere bekendheid te geven aan het recht van ouders tot toegang tot hun ingesloten kind. Dit recht is volgens de RSJ niet overal bij de politie bekend.

Voor de juridische grondslag van de kinderrechtennorm wordt verder verwezen naar de Achtergrond, onder IV.

Gezamenlijke beoordeling

In de verdragen en (inter-)nationale regelgeving die van toepassing zijn op minderjarigen in politiecellen is niet expliciet bepaald dat er bij bezoek van ouders fysiek contact mogelijk moet zijn. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zijn evenwel van oordeel dat dit op grond van de geldende verdragen en (inter-)nationale regelgeving wel dient te worden aangenomen (waarbij de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman ervan uitgaan dat het kind fysiek contact met de ouders wil. In het geval de gearresteerde minderjarige zelf aangeeft geen fysiek contact te willen moeten er zwaarwegende redenen zijn om aan de wens van de minderjarige voorbij te gaan). Uit deze bepalingen volgt immers dat minderjarigen een kwetsbare groep zijn, die extra aandacht behoeven, zeker ook als ze in aanraking komen met het strafrecht. Opsluiten behoort daarbij een uiterste maatregel te zijn. Als het onverhoopt toch zover komt, moet bij de vrijheidsbeneming zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de belangen van het kind en dient de bejegening *child-friendly* te zijn.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zijn zich ervan bewust dat minderjarigen soms heel ernstige feiten plegen. Dat laat onverlet dat het nog steeds minderjarigen zijn die zich op een ander punt bevinden in hun emotionele en fysieke ontwikkeling dan volwassenen. Gelet hierop en op de belangrijke rol van ouders binnen de pedagogische functie van het jeugdstrafrecht, dient het *uitgangspunt* bij het bezoek van ouders aan hun minderjarige kind in een politiecel te zijn dat er onbeperkt fysiek contact mogelijk is. Het is bovendien het enige contact dat een minderjarige die in een politiecel is ingesloten met zijn ouders kan hebben en daaruit steun kan ondervinden.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zien hun uitgangspunt onderstreept door de eerdergenoemde uitspraak van het gerechtshof Arnhem (zie Achtergrond, onder I.). Het Hof achtte de vrijheidsbeneming van de zoon van verzoekers zwaarder dan noodzakelijk en voor een minderjarige wenselijk. Dat contact met zijn ouders slechts via een glazen wand kon verlopen, werd daarbij in het bijzonder in aanmerking genomen.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman kunnen zich voorstellen dat er naast beperkingen die de wet stelt, van onbeperkt fysiek contact wordt afgeweken bij sterke contra-indicaties. Daarbij kan gedacht worden aan (de dreiging van) fysiek geweld vanuit de ouders richting het kind. Personele beperkingen of tekortkomingen van het gebouw kunnen geen reden zijn. Personeel en ruimte dienen op de (minderjarige) arrestanten te worden aangepast en niet andersom.

Klacht over de situatie op het politiebureau in Ede gegrond

Gelet op het voorgaande, voldoet het bezoek zoals dat nu plaatsvindt in het politiebureau te Ede niet aan de behoorlijkheidsnormen en de eisen die voortvloeien uit het Kinderrechtenverdrag. Weliswaar wordt er gekeken naar de omstandigheden van het

geval, maar de standaardprocedure is dat bezoek achter glas plaatsvindt, met als reden beschikbaarheid en capaciteit. De volgorde dient anders om te zijn: het bezoek dient standaard in de advocatenkamer plaats te vinden en alleen bij contra-indicaties (niet zijnde personeel- of ruimtegebrek) achter glas.

De gedraging is in zoverre dan ook niet behoorlijk.

Signalen over de situatie in het APU in Houten terecht

Het bezoek zoals dat nu plaatsvindt in de APU te Houten is ook niet in overeenstemming met het Kinderrechtenverdrag en kan evenmin de behoorlijkheidstoets doorstaan. Te meer nu de ‘familiekamer’, anders dan het woord doet vermoeden, nog minder fysiek contact toelaat - namelijk geen - dan de advocatenkamer, waar tenminste nog een uitsparing in de glasplaat is voor beperkt fysiek contact.

De gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hebben er met instemming kennis van genomen dat de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht in overleg met de parketleiding heeft aangegeven de bezoekersmogelijkheden voor ouders aan minderjarigen te zullen aanpassen; op korte termijn door een noodoplossing en op langere termijn door een verbouwing.

Gevolgen van dit oordeel voor andere politiebureaus en arrestantencomplexen

De enquête onder een negental politiebureaus en arrestantencomplexen wijst uit dat in het merendeel van de gevallen bezoek zonder beperkingen van fysiek contact tussen ouder en kind de standaardprocedure is. Wel is gebleken dat daarvan om verschillende redenen wordt afgeweken, zoals bij gebrek aan personeel en ruimtes. Ook blijkt uit de enquête dat de bevroegde korpsen heel verschillend omgaan met het beperken van de risico's voor de veiligheid van het bureau of het complex, als er onbeperkt fysiek contact mogelijk is tussen ouder en kind.

Gezien het uitgangspunt dat de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hierboven hebben geformuleerd, geldt ook voor de bevroegde en voor alle andere politiebureaus en arrestantencomplexen in het land waar minderjarigen worden vastgehouden dat bezoek van ouders dient plaats te vinden zonder beperkingen in het fysieke contact. Alleen bij contra-indicaties, niet zijnde gebrek aan personeel of ruimtes, zou daarvan kunnen worden afgeweken. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman kunnen zich verder voorstellen dat de ingesloten minderjarigen en de ouders uit veiligheidsoverwegingen rondom het bezoek worden gecontroleerd, maar dit dient wel op de minst bezwarende manier plaats te vinden.

Conclusie

De klacht over de beheerder van het regionale politiekorps Gelderland-Midden is gegrond, vanwege het in strijd handelen met het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten worden gerespecteerd en vanwege het in strijd handelen met het Kinderrechtenverdrag.

De gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht is om diezelfde reden eveneens niet behoorlijk.

Aanbeveling

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman doen de volgende aanbevelingen, zowel aan de beheerders van de regionale politiekorpsen Gelderland-Midden en Utrecht, als aan de beheerders van alle regionale politiekorpsen in Nederland, voor zover de situatie niet reeds in overeenstemming is met het onderstaande:

1. Maak het bezoek van ouders aan minderjarige arrestanten zonder beperkingen van fysiek contact het uitgangspunt.
2. Neem dit uitgangspunt op in de huishoudelijke reglementen. Noem daarin de contra-indicaties op grond waarvan alsnog besloten kan worden tot bezoek achter glas.
3. Informeer een minderjarige gedetineerde over het feit dat bezoek van ouders in een ruimte zonder beperkingen met zich mee kan brengen dat hij naderhand wordt gefouilleerd of andere veiligheidscontroles moet ondergaan.

De Nationale ombudsman

A.F.M. Brenninkmeijer

De Kinderombudsman

M.L.M. Dullaert

Achtergrond

I. Gerechtshof Arnhem, 22-09-2011, NBSTRAF 2011/360

II. *'Een 'paar nachtjes' in de cel'*, Het VN-Kinderrechtenverdrag en het voorarrest van minderjarigen in politiecellen, M. Berger en C. van der Kroon, *Defence for Children* 2011, p. 97-98.

III. Juridische grondslag behoorlijkheidsnorm

Artikel 15 lid 4 Grondwet

Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt.

Artikel 8 EVRM

1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 490 Wetboek van Strafvordering

Indien de verdachte rechtens zijn vrijheid is ontnomen en niet is geplaatst in een justitiële jeugdinrichting, is ten aanzien van zijn ouders of voogd artikel 50 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 50 lid 1 en 2 Wetboek van Strafvordering

1. De raadsman heeft vrijen toegang tot den verdachte die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, kan hem alleen spreken en met hem brieven wisselen zonder dat van den inhoud door anderen wordt kennis genomen, een en ander onder het vereischte toezicht, met inachtneming van de huishoudelijke reglementen, en zonder dat het onderzoek daardoor mag worden opgehouden.

2. Indien uit bepaalde omstandigheden een ernstig vermoeden voortvloeit dat het vrije verkeer tusschen raadsman en verdachte hetzij zal strekken om den verdachte bekend te maken met eenige omstandigheid waarvan hij in het belang van het onderzoek tijdelijk onkundig moet blijven, hetzij wordt misbruikt voor pogingen om de opsporing der waarheid te belemmeren, kan tijdens het gerechtelijk vooronderzoek de rechter-commissaris, en overigens tijdens het voorbereidende onderzoek de officier van justitie, telkens bevelen dat de raadsman geen toegang tot den verdachte zal hebben of dezen niet alleen zal mogen spreken en dat brieven of andere stukken, tusschen raadsman en verdachte gewisseld, niet zullen worden uitgereikt. Het bevel omschrijft de bepaalde omstandigheden in den voorgaanden zin bedoeld; het beperkt de vrijheid van verkeer tusschen raadsman en verdachte niet meer en wordt voor niet langer gegeven, dan door die omstandigheden wordt gevorderd, en is in elk geval

slechts gedurende ten hoogste zes dagen van kracht. Van het bevel geschiedt schriftelijke mededeeling aan den raadsman en aan den verdachte.

Ook voor minderjarigen in justitiële jeugdinrichtingen geldt dat ouders zich vrijelijk met hun ingesloten kind kunnen onderhouden. Uit de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en de Memorie van Toelichting daarbij blijkt dat aan ouders een geprivilegieerde positie is toegekend. Slechts onder bijzondere omstandigheden kan contact tussen ouder en kind worden beperkt. Zo kan het zijn dat zwaarwegende belangen van het kind zich verzetten tegen het onderhouden van contact met de ouder.

HR 21 april 1995, NJ 1996, 39

De Hoge Raad bepaalde dat een doorzichtige scheidingswand tussen een advocaat en zijn gedetineerde cliënt, die verbleef in een extra beveiligde inrichting (EBI) en eerder ontvlucht was, niet in strijd is met het vrij verkeer, mits de communicatie niet door een intercom of microfoon behoeft plaats te vinden.

Zie voor een vergelijkbare zaak ook: Rechtbank 's-Gravenhage, KG 06-1080, LJN:AY9232

IV. Juridische grondslag Kinderrechtennorm

Artikel 3 Verdrag inzake de Rechten van het Kind

1 Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

3 De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 37 Verdrag inzake de Rechten van het Kind

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind

wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijlde beslissing ten aanzien van dat beroep.

Raad van Europa, Recommendation REC (2003) 20, 24 september 2003, concerning new ways of dealing with juvenile delinquency:

15. Where juveniles are detained in police custody, account should be taken of their status as a minor, their age and their vulnerability and level of maturity. They should be promptly informed of their rights and safeguards in a manner that ensures their full understanding. While being questioned by the police they should, in principle, be accompanied by their parent/legal guardian or other appropriate adult. They should also have the right of access to a lawyer and a doctor. They should not be detained in police custody for longer than forty-eight hours in total and for younger offenders every effort should be made to reduce this time further. The detention of juveniles in police custody should be supervised by the competent authorities.

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice:

A.19. Any form of deprivation of liberty of children should be a measure of last resort and be for the shortest appropriate period of time.

A.21: Given the vulnerability of children deprived of liberty (...) children should have the right to:

a. maintain regular and meaningful contact with parents, family and friends.

C.27 Police should respect the personal rights and dignity of all children and have regard to their vulnerability, that is, take account of their age and maturity and any special needs of those who may be under a physical or mental disability or have communication difficulties.

D.54: in all proceedings children should be treated with respect for their age, their special needs, their maturity and level of understanding.

Explanatory memorandum Guidelines:

C.86: The police should also apply the guidelines on childfriendly justice. This applies to all situations where children might come in contact with the police and it is, as stipulated in Guideline 27, of particular importance when dealing with vulnerable children.

Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners

Adopted by the First United Nations Congress in the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Geneva 1955.

Rule 92: Visits only subject to restrictions and supervision as are necessary in the interests of the administration of justice and the security and good order of the institution

United Nations Rules for the Protection of Juvenile Deprived of their Liberty: “Havana Rules”, 14 December 1990

17. (...) Detention before trial shall avoided to the extent possible and limited to exceptional circumstances.

United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice “Beijing Rules”; 29 November 1985

10.3 Contacts between law enforcement agencies and a juvenile offender shall be managed in such a way as to (...) promote the well-being of the juvenile.

Commentary: compassion and kind firmness are important in situations of initial contact with law enforcement.

General Comment no. 5 (2003) on the Convention of the Rights of the Child

12: (...) Every legislative, administrative and judicial body or institution is required to apply the best interest principle by systematically considering how children's rights and interests are or will be affected by a decision and action.

General Comment no. 10 (2007) on the Convention of the Rights of the Child

10. In all decisions taken within the context of the administration of juvenile justice the best interest of the child should be a primary consideration. Children differ from adults in their physical and psychological development and their emotional and educational needs. These and other differences (...) require a different treatment for children.

Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 24 587, nr. 444, brief van 28 oktober 2011 van minister van Veiligheid en Justitie aan de voorzitter van de Tweede Kamer

***Het jeugdstrafproces: toekomstbestendig*, Raad voor de Sanctietoepassing en Jeugdbescherming, advies 14 maart 2011, p. 38.**

Bijlage

Gebaseerd op de 9 reacties van:

1. Hoofdbureau politie Venlo, politiekorps Limburg-Noord
2. Hoofdbureau politie Haaglanden
3. Arrestantencomplex Borne, politiekorps Twente
4. Arrestantencomplex Groningen, politiekorps Groningen
5. Hoofdbureau politie Rotterdam-Rijnmond
6. Arrestantencomplex Tilburg, politiekorps Midden en West Brabant
7. Politiebureau Leiden, politiekorps Holland-Midden
8. Cellencomplex Zuidoost, politiekorps Amsterdam-Amstelland
9. Politiebureau Emmeloord, politiekorps Flevoland

Daarnaast is meegenomen de informatie over:

10. Arrestantencomplex Politie Utrecht te Houten
11. Hoofdbureau politiekorps Gelderland-Midden te Ede

Nr.	Aantal minderjarigen per maand	Vrij fysiek contact bij bezoek ouders mogelijk	Standaard, keuze, uitzondering, maatwerk	(Indien niet standaard) onder welke voorwaarden?	Vragen ouders/ kinderen om mogelijkheid bezoek met fysiek contact?	Informatie verstrekt aan kinderen	Fouilleren? V = vooraf A = achteraf D = detectiepoort	Bezoek door raadsman
01	-	Ja	Maatwerk: waar het kan zonder glasplaat, waar niet met glasplaat.	Ter beoordeling aan HOvJ, afspraken met ouders, toezicht van arrestanten-verzorger	incidenteel	Schriftelijk en mondeling, maar ze hebben geen keuze.	Ja, kind en ouder als fysiek contact mogelijk is	Zonder glasplaat
02	100	Ja, in verhoor kamer	Standaard, ovt arrestantenverzorger; geen arrestantenverzorger beschikbaar? Dan advocaat kamer.	Betrokkenen hebben geen invloed op vorm van bezoek.	Ouders soms als advocatenkamer gebruikt moest worden. Kinderen niet.	Door arrestanten verzorgers	Ouders detectiepoortje, kind niet	Glasplaat met uitsparing
03	40 (10 p/wk)	Ja	Standaard, bij contra indicaties glasplaat	Contra-indicaties: arrestant of ouder hebben dreigende houding, als ouders of kind iets hebben overgedragen	-	Via beeldscherm in iedere cel	Ouders en kind door detectiepoort	Zonder glasplaat
04	4 (1 p/wk)	Ja	Standaard	nvt	nvt	Ja, mondeling	Tas + mobiel ouders in locker, kind detectiepoort	Zonder glasplaat
05	92 (1108 in 2010)	Ja	Standaard	nvt	nvt	Ja, door verbalisant, HOvJ en rechercheur: speciaal opgeleide en gecertificeerde medewerkers	Ouders detectiepoort, kinderen in principe niet, tenzij er iets lijkt te zijn overgedragen	Zonder glasplaat
06	-	Ja	Standaard	nvt	nvt	Mondeling en schriftelijk	Ouders niet, kind ná bezoek altijd	Zonder glasplaat
07	25 (300 p jr)	Ja	Standaard	Met cameratoezicht	-	Nee	Ouders en kinderen door detectiepoort	Zonder glasplaat
08	31	Ja	Standaard	-	-	Woordelijk + via infozuil in de cel	Ouders niet gefouilleerd, wel tas+telefoon inleveren, kind na bezoek wel + detectiepoortje	Zonder glasplaat
09	20 (250 p/jr)	Ja	Standaard	1 op 1, ook als beide ouders aanwezig zijn, in passantenverblijf, onder cameratoezicht	-	D.m.v. huisregels	Ouders niet, kind alleen gefouilleerd bij ernstige twijfel	Zonder glasplaat
10	50 (5 à 10 per week)	Nee: glasplaat	Standaard achter glasplaat, op verzoek in ruimte met glasplaat met gleuf	Op verzoek van ouders of minderjarigen	soms	Niet over mogelijkheid van bezoek achter glas met gleuf	Bij bezoek met glas met gleuf wordt kind gefouilleerd en met een bodyscan getest	Glasplaat met uitsparing
11	-	Ja	nee; in principe in bezoekkamer met glas, maar als het kan – en als er om gevraagd wordt – in advocaten kamer	Leeftijd en houding van de minderjarige, Ernst van het feit, Stand van zaken in het politieonderzoek, Veiligheid van het kind, huishoudelijke situatie in cellencomplex, Beschikbaarheid advocatenkamer	Ja	Ja, over bezoek in bezoekenkamer	Ouders vooraf en kind achteraf gefouilleerd en kind door detectiepoortje	Zonder glasplaat